

अन्तरिम सरकारको साभा सहमतिको न्यूनतम कार्यक्रम

नेपाली जनताले हालसम्म पटक-पटक गर्दै आएका ऐतिहासिक संघर्ष र जनआन्दोलनको दिशा निर्देशनलाई आत्मसात् गर्दै,

विगतमा आठ राजनीतिक दलका बीचमा भएका विभिन्न सहमति, नेपाल सरकार र नेकपा (माओवादी) का बीच सम्पन्न विस्तृत शान्ति सम्झौता तथा सहमतिलाई हृदयंगम गर्दै,

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ मा गरिएको व्यवस्था तथा आगामी जेठ महिनामा स्वतन्त्र, निष्पक्ष र भयरहित वातावरणमा संविधानसभाको निर्वाचन सम्पन्न गर्ने दायित्व प्रति दृढ रहँदै,

राष्ट्रिय स्वतन्त्रता, क्षेत्रीय अखण्डता, स्वाधिनता, स्वाभिमान र हितको संरक्षणमा प्रतिबद्ध रहँदै, र समावेशी बहुदलीय लोकतान्त्रिक शासन प्रणाली, संघात्मक संरचना, मानव अधिकार, सामाजिक न्याय, अग्रगमन, दिगो शान्ति जस्ता लोकतान्त्रिक मूल्य र मान्यताहरुप्रतिको प्रतिबद्धतामा पुनः जोड दिँदै,

घोषित गन्तव्य र लक्ष्यमा पुग्न आठ राजनीतिक दलहरुको सहकार्य र एकतालाई अक्षुण्ण तुल्याउँदै अन्तरिम सरकारलाई जनताका चाहना, माग र भावना एवं राष्ट्रिय आवश्यकता अनुरूप सहमतिका साथ प्रभावकारी रुपमा संचालन गर्न यो साभा सहमतिको न्यूनतम कार्यक्रममा सहमत भई अगाडि बढ्न तत्पर भएका छौं ।

(क) राष्ट्रिय हित, लोकतन्त्र र अग्रगमन

१. संविधानसभाको निर्वाचन २०६४ साल जेठ महिनामा स्वतन्त्र, निष्पक्ष र भयरहित वातावरणमा सम्पन्न गरी मुलुकलाई अग्रगमनको मार्गमा अग्रसर गराउनु सरकारको मुख्य दायित्व हुनेछ । निर्वाचनमा भरपर्दो र प्रभावकारी सुरक्षा व्यवस्थाको प्रबन्ध गरिनुको साथै निर्वाचन आयोगका लागि आवश्यक कानूनी र प्रशासनिक व्यवस्था तथा साधन-श्रोतको प्रबन्ध मिलाइनेछ । निर्वाचनमा राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाहरुबाट पर्यवेक्षण गराइनेछ ।
२. नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को प्रस्तावनामा उल्लेखित प्रतिस्पर्धात्मक लोकतान्त्रिक व्यवस्था, मानव अधिकार, नागरिक र मौलिक अधिकार, वाक र प्रकाशन स्वतन्त्रता तथा कानूनी राज्यको अवधारणालाई राज्य संचालनको सबै पक्षमा व्यवहारिक रुपले स्थापित गरिनेछ ।
३. भ्रष्टाचार र हिलासुस्तिको अन्त्य, पारदर्शिता र सुशासनको कार्यलाई अगाडि बढाइने छ । यसको लागि विद्यमान संयन्त्रलाई सबल बनाउन आवश्यक हेरफेर गरी पूर्णता दिइनेछ ।
४. राष्ट्रिय एकता, स्वतन्त्रता, अखण्डता र स्वाभिमानको रक्षाको लागि क्रियाशील रहँदै राष्ट्रिय हित र स्वाभिमानको संरक्षण गरिनेछ । यसका लागि आवश्यक सन्धि-सम्झौतालाई समयानुकूल बनाइनेछ, राष्ट्रिय सुरक्षा, परराष्ट्र नीति र जलस्रोतको सम्बन्धमा राष्ट्रिय सहमति निर्माण गरी राष्ट्र र जनताको सर्वोत्तम हितमा उपयोग गरिनेछ ।
५. राष्ट्रिय हित, संयुक्त राष्ट्र संघको बडापत्र र पञ्चशीलका सिद्धान्तमा आधारित विदेश नीति अवलम्बन गरिनेछ । नेपालमा शरणार्थी जीवन विताइरहेका भुटानी नागरिकहरुको स्वदेश फर्किने हकलाई सुनिश्चित गर्न अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समेत जुटाउन एकताबद्ध प्रयत्न गरिनेछ ।
६. स्वर्गीय राजा वीरेन्द्र, रानी ऐश्वर्य र निजहरुका परिवारको सम्पत्ति नेपाल सरकारको तृष्ट बनाई राष्ट्रिय हितमा प्रयोग गर्ने र राजाको हैसियतले राजा ज्ञानेन्द्रलाई प्रयाप्त भएका सबै सम्पत्ति राष्ट्रियकरण गर्ने भनी आठदल बीच भएको सहमतिको कार्यान्वयन गरिनेछ ।
७. आम जनतामा शान्ति सुरक्षाको पूर्ण प्रत्याभूति दिनुका साथै संविधानसभाको निर्वाचनमा अवरोध पुऱ्याउने सबै प्रकारका प्रतिगामी षडयन्त्रहरुलाई विफल गर्न सक्रिय रुपमा कार्य गरिनेछ ।

(ख) लोकतन्त्र, दिगो शान्ति र शान्ति-सुरक्षाको प्रत्याभूति

१. विस्तृत शान्ति सम्झौताको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरी शान्ति प्रक्रियालाई दृढतापूर्वक व्यवस्थित रूपमा अगाडि बढाइने छ । मुलुकमा उत्पन्न सबै द्वन्द्व र समस्याहरूलाई वार्ता र संवादको आधारमा शान्तिपूर्ण किसिमले व्यवस्थापन एवं समाधान गरिनेछ ।
२. सेना र हतियारको व्यवस्थापनका सम्बन्धमा विस्तृत शान्ति सम्झौता तथा नेपाल सरकार, नेकपा (माओवादी) र संयुक्त राष्ट्र संघका बीच भएको सम्झौताका प्रावधानहरूलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ । माओवादी सेनाका लडाकुहरू रहेका अस्थायी शिविरहरूलाई सुव्यवस्थित तुल्याइनेछ ।
३. शान्ति सम्झौतामा उल्लेखित राष्ट्रिय शान्ति तथा पुनःस्थापन आयोग, उच्चस्तरीय सत्य निरुपण तथा मेलमिलाप आयोग र राज्यको पुनः संरचनासम्बन्धी उच्चस्तरीय सुझाव आयोगको गठन गरिनेछ । द्वन्द्वका क्रममा वेपत्ता पारिएका भनिएका नागरिकहरूको सम्बन्धमा खोजी र छानविन गरिनेछ । भएका सहमति र सम्झौताहरूको परिपालना तथा कार्यान्वयनको अनुगमनको काम राष्ट्रिय शान्ति तथा पुनः स्थापन आयोगले गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ । स्थानीय स्तरमा आवश्यकता अनुसार दलहरूको सहमतिमा सर्वदलीय शान्ति समितिको गठन गरिनेछ ।
४. नेपाली सेनाको लोकतान्त्रिकरणको विस्तृत कार्ययोजना तर्जुमा गर्नुका साथै उपयुक्त संख्या, संरचना र समावेशी राष्ट्रिय चरित्र निर्माण गरी मानव अधिकारको मूल्यद्वारा प्रशिक्षित गर्न कार्ययोजना बनाइनेछ ।
५. माओवादी सेनाका लडाकुरुको शीघ्र प्रमाणिकरणका लागि पहल गरिनेछ । उनीहरूको रेखदेख, समायोजन र पुनःस्थापनका निम्ति विशेष समिति बनाइनेछ ।
६. रायमाझी आयोगको प्रतिवेदनका सम्बन्धमा सरकारले शुरु गरेको कारवाहीलाई शीघ्र पूर्णता दिइनेछ । साथै ओम्हा आयोगको प्रतिवेदनलाई अविलम्ब कार्यान्वयन गरिनेछ ।
७. शान्ति, सुरक्षाको व्यवस्था सुदृढ बनाई विभिन्न अपराध र अराजकताको नियन्त्रण गरिनेछ । साथै निरन्तरका हडताल, बन्द, घेराउ, नाकाबन्दी र अन्योलको स्थिति अन्त्य गरी देशमा अमनचैन कायम गरिनेछ र दण्डहीनतालाई समाप्त गरिनेछ ।
८. हिंसात्मक द्वन्द्वबाट प्रभावित र विस्थापितहरूको पुनर्स्थापना तथा भौतिक संरचनाहरूको पुनर्निर्माणको कार्यक्रमलाई उच्च प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।
९. जिल्ला, नगर र गाउँ विकास समितिहरू तिनले संचालन गर्ने विकास-निर्माणका कामहरू निर्वाध संचालन गर्न अन्तरिम स्थानीय निकायको व्यवस्था गरिनेछ । स्थानीय निकायहरूको सशक्तिकरण, उत्तरदायित्व र पारदर्शितामा जोड दिई तिनलाई साधन स्रोतसम्पन्न बनाइनेछ ।

(ग) तात्कालिक राहत

१. हिंसा र द्वन्द्वबाट पीडित, मारिएका व्यक्तिका परिवार, अंगभंग भई अपांग भएका, सम्पत्ति नष्ट भएका तथा विस्थापितहरूको उद्धार, पुनःस्थापना र सहायताको लागि विशेष कोषको व्यवस्था गरिनेछ । त्यस कोषबाट पीडितहरूको राहत, क्षतिपूर्ति र औषधोपचारको लागि रकम उपलब्ध गराइनेछ । नष्ट भएका आवास तथा भौतिक संरचनाहरूको निर्माणको विशेष कार्यक्रम अगाडि बढाइनेछ । पीडित क्षेत्रका जनतालाई प्रत्यक्ष लाभ पुऱ्याउन जनसहभागितामूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
२. जनतालाई शान्ति-सुरक्षाको प्रत्याभूति दिलाउने कार्यलाई उच्च प्राथमिकता दिइनेछ । प्रशासन र सुरक्षा निकाय लगायतका सबै राज्य संयन्त्रलाई निष्पक्ष र जवाफदेही बनाउन आचार संहिता

बनाइ लागू गरिनेछ । गौर हत्याकाण्ड जस्ता जघन्य घटना पुनः दोहोरिन नदिन त्यस घटनाको छानविन गरी दोषिलाई सख्त कारवाही गरिनेछ ।

३. जनताका दैनिक अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवालाई सुलभ र सुपथ बनाउन आपूर्ति व्यवस्थालाई नियमित बनाइने छ र मूल्य वृद्धि नियन्त्रणमा जोड दिई अनुगमन गरिनेछ ।
४. युवाहरु, विशेष गरी द्वन्द्व प्रभावितहरुको लागि स्वरोजगार र रोजगारका अवसरहरुको व्यवस्था गरिनेछ । यसका लागि वित्तिय संस्थाहरुबाट सुलभ रुपमा ऋण उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ ।
५. विद्यालय तथा अस्पताल र स्वास्थ्यकेन्द्रहरुलाई हिंसामुक्त शान्तिस्थलको रुपमा कायम गरिनेछ । औद्योगिक अशान्ति, आमहडताल र बन्दको स्थिति अन्त्य गरी औद्योगिक सुरक्षा र लगानीको वातावरण तयार गरिनेछ ।

(घ) परिवर्तन र सुधार

१. राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक रुपान्तरण, सामाजिक शोषणको अन्त्य र सामाजिक न्याय कायम गर्नुका साथै देशलाई छिटो समुन्नत एवं समृद्ध बनाउन साझा विकास अवधारणालाई निर्माण गरिनेछ ।
२. कानुनी राज्यको सिद्धान्त अनुसार राज्यको संचालन गर्दै सुशासनको प्रत्याभूति दिने, प्रशासनिक सुधार मार्फत जनतामा शासनको पहुँच र सेवाको विस्तार गरिनेछ । निजामति सेवा एवं सुरक्षा निकायलाई राजनीतिबाट अलग राखी पेशागतरुपमा दक्ष र प्रतिबद्ध बनाउने, दण्डहीनताको अन्त्य गर्ने र अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग एवं न्याय सम्पादनसंग सम्बन्धित निकायहरुलाई सुदृढ र प्रभावकारी बनाइनेछ ।
३. राज्यका विभिन्न अंग तथा राष्ट्रिय जीवनका प्रत्येक क्षेत्रमा महिला सहभागिताको विस्तार गरिने छ । र आदिवासी जनजाति, मधेशी, दलित, उत्पीडित, विपन्न वर्ग, अपांग तथा पिछडिएका क्षेत्रका जनताको समानुपातिक सहभागितातर्फ कार्य गरिनेछ ।
४. गरीबी निवारणका निम्ति विकासका प्रयासहरु केन्द्रित गर्दै सामाजिक न्याय, आर्थिक वृद्धि तथा न्यायोचित वितरणमा आधारित आर्थिक एवं सामाजिक नीति र कार्यक्रम बनाइनेछ । कृषि, जलविद्युत, पर्यटन, मानव संसाधन र भौतिक पूर्वाधारको विकासलाई उच्चतम प्राथमिकता दिइनेछ । उद्योग, बैंक तथा वित्तीय व्यवसाय यातायात, संचार लगायत अर्थतन्त्रका आधुनिक क्षेत्रका सुधार कार्यक्रमहरुलाई महत्वका साथ संचालन गरिनेछ । जनतालाई सेवा प्रदान गर्नुपर्ने संस्थानहरुको व्यवस्थापनमा सुधार गरी सस्तो, सुलभ र प्रभावकारी सेवा उपलब्ध गराइनेछ ।
५. गरीबीको रेखामुनि रहेका व्यक्तिहरुको पहिचान गर्ने प्रक्रिया आरम्भ गरिनेछ । बेरोजगारहरुको लगत लिई रोजगारीका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
६. राष्ट्रिय हितमा औद्योगिकरण र विकासका लागि स्वदेशी तथा विदेशी लगानीलाई आकर्षित गरिनेछ एवं विदेशी सहयोग र अनुदान प्राथमिकताका क्षेत्रमा प्रवाहित गरिनेछ ।
७. बजेट घाटालाई निश्चित सीमाभित्र राखी आर्थिक स्थिरता एवं अनुशासन कायम गरिनेछ ।
८. ठूला ऋणहरुले नियतवश ऋण नतिर्ने कुरालाई गम्भीर रुपमा लिई कडाइका साथ ऋण असुल गरिनेछ ।
९. प्राकृतिक प्रकोप र द्वन्द्वको कारण मर्कामा परेका साना किसान र साना घरेलु उद्यमीहरुले लिएको निश्चित सीमाको ऋण रकममा अवस्था हेरी व्याज मिनाहा लगायतका राहत दिइनेछ ।
१०. वैज्ञानिक भूमि सुधार र व्यवस्थापनको लागि पूर्वाधार तयार गरिनेछ र सहकारी क्षेत्रको विकासमा जोड दिइनेछ । कृषि मजदुर, मुक्त कर्मैया र भूमिहीन सुकुम्वासी जनताको आर्थिक र सामाजिक

उत्थानका लागि विशेष ध्यान दिइनेछ । कृषि क्षेत्रको विकासलाई उच्च प्राथमिकता दिंदै दीर्घकालीन कृषि योजनाको कार्यान्वयन गरिनेछ । भू-सूचना प्रणालीको आधारमा पिछडिएका क्षेत्र र समुदायमा राज्यले बढी लगानी गर्नेछ ।

११. साक्षरता अभियान, प्राथमिक र अनौपचारिक शिक्षा, प्राथमिक र आधारभूत स्वास्थ्य, खानेपानी, सरसफाई तथा ग्रामीण पूर्वाधार निर्माणका कार्यक्रममा सरकारी बजेट तथा संलग्नता बृद्धि गरिनेछ । जनसामान्यको पहुँचमा रहने गुणस्तरीय, रोजगारमूलक, व्यावसायिक र प्राविधिक शिक्षामा लगानी बृद्धि गर्दै सामुदायिक स्वास्थ्य नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
१२. पिछडिएका वर्ग, समुदाय र क्षेत्रका जनताको विकासका लागि सामाजिक सुरक्षा लगायतका विशेष कार्यक्रमहरूलाई कार्यान्वयन गरी समानुपातिक विकासको अवधारणा अनुरूप दुर्गम-पिछडिएका क्षेत्रको विकास लागि ठोस कार्यक्रम लागू गरिनुका साथै कर्णाली क्षेत्रको विकासका लागि विशेष कार्यक्रम र संयन्त्र निर्माण गरिनेछ ।
१३. दलित विरुद्धको सामाजिक भेदभाव र छुवाछुतलाई दण्डनीय अपराधको रूपमा लिई कडा कारवाहीको व्यवस्था गरिनेछ ।
१४. महिला विरुद्धका सबै विभेदलाई समाप्त गर्दै बलात्कार, घरेलु हिंसा र बेचबिखन जस्ता अपराधमा कडा कारवाहीको व्यवस्था गरिनेछ । महिला विकास, समानता र अवसर सिर्जनाको लागि विशेष कार्यक्रमको निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१५. श्रमिकहरूको पेशागत हक र सुरक्षाको प्रत्याभूति तथा उद्योग व्यवसायको उत्पादकत्व बृद्धि गर्न श्रम कानूनमा आवश्यक सुधार गरी कार्यान्वयन पक्षलाई सफल तुल्याइनेछ ।
१६. धर्म, भाषा र संस्कृतिको क्षेत्रमा रहेका सबै प्रकारका भेदभावहरूलाई पूर्णरूपमा समाप्त गरिनेछ । सबै जाति र जनजातिका भाषा तथा संस्कृतिको संरक्षण-संवर्द्धन एवं विकासका लागि विशेष व्यवस्था गरिनेछ ।
१७. प्रवासी नेपालीहरूको हकहीतको राज्यद्वारा संरक्षण गर्ने व्यवस्था गर्नुका साथै उनीहरूको शीप र पूँजी स्वदेशमा लगानी गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
१८. चालु विकास-निर्माण परियोजना तथा कार्यक्रमहरूलाई आवश्यकता अनुसार समीक्षा र परिमार्जनका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।

१. नेपाली काँग्रेसका सभापति	श्री गिरिजाप्रसाद कोईराला
२. नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)का महासचिव	श्री माधवकुमार नेपाल
३. नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी)का अध्यक्ष	श्री प्रचण्ड
४. नेपाली काँग्रेस (प्रजातान्त्रिक)का सभापति	श्री शेरबहादुर देउवा
५. जनमोर्चा नेपालका अध्यक्ष	श्री अमिक शेरचन
६. नेपाल सद्भावना पार्टी (आनन्दीदेवी)का उपाध्यक्ष	श्री भरत विमल यादव
७. नेपाल मजदूर किसान पार्टीका अध्यक्ष	श्री नारायणमान विजुक्छे
८. संयुक्त वाममोर्चाका अध्यक्ष	श्री सि.पी. मैनाली

२०६३।२।१६

